

MAKTABGACHAYOSHDAGI BOLALARNING RIVOJLANISHI VA TA'LIM TARBIYASI

Nurullayeva Sharofat Ahmadovna

*Surxondaryo viloyati Sho'rchi tumanining 47-maktabgacha ta'lim tashkiloti
tarbiyachisi*

Annotatsiya: *Maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi tarbiyalanuvchilarni tarbiyalashda ta'lim va tarbiyaning uyg'unligini ta'minlashning ahamiyati yoritilgan. Bunda bolalarni tarbiyalashda ta'lim va tarbiyaning uyg'unligi va ma'naviyatni shakllantirishda muhim tavsiyalar berilgan.*

Аннотация: *В статье подчеркивается важность обеспечения баланса между образованием и воспитанием в воспитании дошкольников. Данная статья содержит важные рекомендации по гармоничному обучению и воспитанию детей дошкольного возраста и формированию духовности.*

Annotation: *The article highlights the importance of ensuring a balance between education and upbringing in the upbringing of preschoolers. It contains important recommendations for the harmony of education and upbringing in the upbringing of children and the formation of spirituality.*

Tayanch so'zlar: *Maktabgacha ta'lim yoshi, tarbiyalanuvchi, tarbiyalash, ta'lim va tarbiya uyg'unligi.*

Ключевые слова: *дошкольный возраст, школьник, воспитание, сочетание обучения и воспитания.*

Keywords: *Preschool age, pupil, upbringing, combination of education and upbringing.*

Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi va tarbiyasi ta'lim tarbiyaning roli maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan har tomonlama rivojlantirish uchun sharoitlarni yaratish maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilishning mavjud tartibini qayta ko'rib chiqishni hamda maktabgacha ta'lim xizmatlarini ko'rsatishning zamonaviy usullarini joriy etishni talab qiladi. Ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirish bolalarning rivojlanganligi darajasini va ularning umumiy boshlang'ich ta'limga tayyorligini, shuningdek, ularning ijtimoiy, shaxsiy, hissiy, nutqiy, jismoniy va ijodiy rivojlanishini baholash asosida amalga oshirilishi lozim.

Bugungi kundagi Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash maqsad va vazifalarini hal etishda uning o'rni beqiyosdir. Ta'lim va tarbiya mazmunining uyg'unligi tamoyili bu kishilarga bilim va tarbiya berish jarayonidan iborat bo'lib, bunda egallangan bilim va ko'nikmalarni hayotga qo'llay olishga o'rgatiladi, hayotda ta'lim oluvchilarning ham intellektual, ham ma'naviy jihatdan uyg'unlikda rivojlanishi ta'minlanadi.

Yaxlit ta'lim - tarbiya jarayonida ikkala o'zaro bog'liq juftlik, ya'ni bilim berish va tarbiyaviy ko'nikmalarni shakllantirish hamda shakllangan ta'limiy - tarbiyaviy bilimlar va

ko'nikmalar bo'yicha faoliyat ko'rsatishga o'rgatish, obektiv borliqdagi qonuniyatlarni o'rganish va uning amaliy munosabatlarini tarkib toptirishda namoyon bo'ladi. Shu sababli ta'lim oluvchilarga bilim berishda egallangan bilimni amalda ishlatishga o'rgatish bilan birga ta'lim tarbiyalovchi ham bo'lishi kerak.

Tarbiya - shaxsni maqsadga muvofiq takomillashtirish uchun uyushtirilgan pedagogik jarayon bo'lib, tarbiyalanuvchining shaxsiga muntazam va tizimli ta'sir etish imkonini beradi. Tarbiya jarayoni o'zaro bog'liq bo'lgan ikki faoliyatni - o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini o'z ichiga oladi. Tarbiyajarayonida o'quvchining ongi shakllana boradi, his va tuyg'ulari rivojlanadi, ijtimoiy hayot uchun zarur bo'lgan va ijtimoiy aloqalarga xizmat qiladigan xulqiy odatlari hosil bo'ladi. Psixologlar va pedagoglarning tadqiqotlari shaxsga tashqi omillarning (xoh ijobiy, xoh salbiy) ta'siri bolaning ularga munosabatiga bog'liqligini ko'rsatadi. Bugungi globallashtirish va texnika asrida yangi avlodning ma'naviy tarbiyasini boyitish, shu bilan bir qatorda moddiy ehtiyojlarini qondirish dolzar masala bo'lib turibdi. Mana shu davrda inson ma'naviyatini rivojlantirish hamda moddiy ehtiyojlarini qondirishda katta maqsadli vazifalarni amalga oshirish lozim. Chunki bola uchun yaratilgan shartsharoitlar, bilimlar, to'g'ri olib borilgan tarbiya shu bilan birga ta'limning uyg'unligi tanimlash kelajakdagi orzularimizni ro'yobga chiqarishga poydevor vazifasini o'taydi. Bejizga ajdodlarimiz bola tarbiyasini ona vujudidan boshlashimiz lozim deyishmagan. Chunki ma'naviy jihatidan yetuk farzandlar bizning kelajagimiz demakdir. Shu sababli ham maktabgacha ta'lim yoshidagi tarbiyalanuvchilariga alohida e'tibor ko'rsatilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 23 sentabrdagi 637- sonli Qaroriga binoan tasdiqlangan “O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risida”gi qonunning 7-moddasida Maktabgacha ta'lim, ta'lim sohasining bosh bo'g'ini sifatida tasdiqlanganligi buning yaqqol isbotidir. Ta'lim va tarbiyaning uyg'unligini to'g'ri olib borishda o'quv materialini to'g'ri tanlash. Bunda ta'lim mazmuniga oid quyidagi jihatlarga e'tibor beriladi. O'quv materialini tanlashda mashg'ulotning maqsadi, ta'lim oluvchilarning oldingi mashg'ulotlarda olgan bilim va malakalariga, fan asoslariga oid bilimlarga, ta'lim oluvchilarning jismoniy rivojlanganligiga va shu kabilarga. O'quv materialini mazmuni ta'lim oluvchilarning oldingi tajribalari va fan asoslari bo'yicha olgan bilimlariga hamda mashg'ulotning maqsadiga muvofiq holda tanlanadi.

Ta'limning ko'rgazmalilik tamoyilining yana bir vazifasi ta'lim jarayonidagi sifatni oshirishga, ta'lim oluvchilarning bilim olishlarini osonlashtirishga (oydinlashtirishga) qaratilgan faoliyat bo'lib, unda ta'lim oluvchilardagi o'rganilayotgan jarayonlarni (narsa va hodisalarni) bevosita hissiy - amaliy jihatdan idrok qilish asosida bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirish jarayoniga asosdir. Ta'limning uzviylik va uzluksizlik tamoyili ko'ra - bu ta'limda zarur fiziologik -psixologik qonuniyat hisoblanib, bilimni mantiqiy bog'liqlikda o'rganishni ta'minlab beradi. Bu tamoyil har bir fan bo'yicha dasturiy va uslubiy tavsiyanomalar yaratishda joriy qilinadi va ular tushunchalar, dalillar va boshqa fikrlar orasidagi aloqadorliklardan kelib chiqqan qonun va qoidalar bilan amaliy ishlarni bajarish o'rtasidagi mantiqiy bog'liqliklarni o'rganish orqali amalga oshiriladi. Bu qonuniyat ta'limni tashkil etishning asosi hisoblanadi. Bunga amal qilmaslik ta'lim mazmuniga salbiy ta'sirni keltirib chiqaradi, ya'ni ta'lim oluvchilar tafakkurida o'zaro bog'liq bo'lmagan uzuq - yuluq bilimlarning paydo bo'lishiga olib keladi.

Ta’limda onglilik va faollik tamoyilida ko’ra ta’lim oluvchilar bilimini hayotda qo’llay bilishlari uchun ta’lim mazmuni va unga mos ta’lim berish jarayonini faol fikrlash faoliyatiga aylantirishga to’g’ri keladi, ya’ni o’qitishni shunday tashkil etish kerakki, bunda ta’lim oluvchilar bilimlarini dars mashg’ulotlarida ongli va faol qatnashib egallab olsinlar. Shunda ta’lim oluvchilarda ong o’sib, ijtimoiy tashabbuskorlik va o’quv faoliyatida mustaqillik tarkib topadi. Ta’limning onglilik tamoyili ta’lim oluvchilarda tushuncha va qoidalarni yodlash va esda saqlash bilan ularni egallash emas, balki bu bilimlarni hayotiy hodisalar va jarayonlar bilan bog’liq bo’lgan mazmunini tushunishlaridadir.

ADABIYOTLAR

1. <https://lex.uz>. O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni. 2020 yil 23 sentabr.
2. <https://lex.uz>. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “2019-2021 yillarda O’zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi Farmoni. 2018 yil 21 sentabr.
3. Mirziyoyev Sh.M. “Bilimli avlod – buyuk kelajakning, tadbirkor xalq – farovon hayotning, do’stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir” mavzusidagi O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 26 yilligiga bag’ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruzasi.// “Xalq so’zi” gazetasi 2018 yil 8 dekabr.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat-yengilmas kuch. T. “Ma’naviyat”, 2008, 43-bet.
5. Quronov.M. Bolam baxtli bo’lsin, desangiz... .T. “Ma’naviyat”, 2014, 22-bet.